

12. Smith O. (2019). The unstoppable rise of the Chinese traveller — where are they going and what does it mean for overtourism?. The Telegraph. Retrieved from: <https://www.telegraph.co.uk/travel/comment/rise-of-the-chinese-tourist/>.
13. Morgenthau Plan. Oxford Reference. (1944). Retrieved from: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100209776>.
14. Ekonomichna pravda. Hensek NATO: soiuznyky sukupno nadaly Ukraini dopomohu na 150 mlrd yevro. Ekonomichna pravda. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/03/8/697816/> [In Ukrainian].
15. Knapp, M., Stolper, W. F., & Hudson, M. (1981). Reconstruction and West-Integration: The Impact of the Marshall Plan on Germany. Zeitschrift Für Die Gesamte Staatswissenschaft / Journal of Institutional and Theoretical Economics, 137(3), 415–433. Retrieved from: <http://www.jstor.org/stable/40750368>.
16. World Bank. (2010). Lessons from the pandemic: Preparing for the next one — A systematic review. Retrieved from: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/907961468155715855/pdf/620420P0Lesso0BOX0361475B00PUBLIC0.pdf>.
17. Rybchuk A. V., Zhurba I. Ye., Zablotska R. O. (2022). Problemy funktsionuvannya mizhnarodnoi turystychnoi industrii v umovakh hlobalnoi pandemiii. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu, 2(1), 203-210. Retrieved from: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(1\)-29](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(1)-29) [In Ukrainian].
18. Orindaru, A.; Popescu, M.-F.; Alexoaei, A.P.; Căescu, Ș.-C.; Florescu, M. S.; Orzan, A.-O. (2021). Tourism in a Post-COVID-19 Era: Sustainable Strategies for Industry's Recovery. *Sustainability*, 13, 6781. Retrieved from: <https://doi.org/10.3390/su13126781>
19. Fotiadis, Anestis et al. (2021). The good, the bad and the ugly on COVID-19 tourism recovery. *Annals of tourism research*, vol. 87: 103117. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103117>
20. Strielkowski, W. (2020). International Tourism and COVID-19: Recovery Strategies for Tourism Organisations. Preprints 2020, 2020030445. Retrieved from: <https://doi.org/10.20944/preprints202003.0445.v1>

Стаття надійшла до редакції 12.11.2023 р., прийнята до публікації 27.12.2023 р.

DOI 10.33111/vz_kneu.34.24.01.16.110.116

УДК 330.340: 338.585:631.526.32

Чигрин Ольга В.

кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри рослинництва
Державний біотехнологічний університет, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8983-994X

Пономарьова Марина С.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри ЮНЕСКО «філософія людського спілкування та соціально-гуманітарних дисциплін»
Державний біотехнологічний університет, Україна
E-mail: univverms@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-8463-821X

Гепенко Олександра В.

кандидат сільськогосподарських наук, старший викладач кафедри рослинництва
Державний біотехнологічний університет, Україна
ORCID ID: 0000-0002-7821-1743

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГАЛУЗІ НАСІННИЦТВА

Chygryn Olga V.
Ph. D. of Agricultural Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Plant Science
State Biotechnological University (SBTU), Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-8983-994X

Ponomarova Maryna S.
Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the UNESCO department «Philosophy of human communication
and social and humanitarian disciplines»
State Biotechnological University (SBTU), Ukraine
E-mail: univerms@ukr.net;
ORCID ID: 0000-0001-8463-821X

Hepenko Oleksandra V.
Ph. D. of Agricultural Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Plant Science
State Biotechnological University (SBTU), Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-7821-1743

INFORMATION SECURITY IS A FACTOR INCREASING THE EFFICIENCY OF THE SEED INDUSTRY

Анотація. Підвищення ефективності насінництва в країні має стратегічне та продовольче значення. Саме врахування складових та інструментів маркетингу дозволить першочергово збільшити потенціал агровиробництва та його визначить його конкурентні переваги. У статті досліджується важливе питання застосування механізмів інформаційного забезпечення у галузі насінництва з метою задовільнити потреби вітчизняного агровиробника у високоякісному насіннєвому матеріалі та підвищити його конкурентоспроможність і обсяги реалізації на міжнародному ринку. Визначено, що саме наповнення ринку насінням культурних рослин вітчизняної селекції є удосконалення науково-консультативної підтримки агроформувань та сільського населення. Підтверджено, що вітчизняна аграрна наука, реалізована на інноваційних засадах потребує саме системного підходу до практичної реалізації трансферу інтелектуальних інноваційних технологій, та науково-обґрунтованого інформаційно-маркетингового супроводу. Піднесення інформаційних технологій у сфері діяльності агробізнесу та насінництва може здійснювались при автоматизації бізнес-процесів, пов'язаних з виробництвом насіння первинних ланок і вищих репродукцій та організації ринку збуту, формуванням замовлень на виробництво та фінансово-економічним забезпеченням. Змістовність інформації має велике значення при створенні та функціонуванні банків даних і банків знань конкретної галузі та процесів. Інформаційний фонд на комп'ютерних носіях, інформаційний фонд малотиражних видань та інформаційний фонд багатотиражної друкованої інформації належить до банку даних сільськогосподарської науково-технічної та ринкової інформації. Виокремлені види інформації, що належать до блоків інформаційних систем, а це науково-технічна інформація, законодавча, розпорядна й інструктивна інформація, нормативна інформація, маркетингова інформація. Наведений перелік державних реєстрів, який гарантує належне функціонування системи насінництва та розсадництва. Методична база представлена в державних стандартах, методиках, інструкціях, наказах та інших нормативно-правових документах, затверджених державними установами і є вагомою складовою організації насінництва та контролю за сортовим і посівними якостями насіннєвого матеріалу. Вимоги євроінтеграційного руху спрямовують країну до кропіткої, постійної роботи з подальшого вдосконалення чинних насіннєвих стандартів. Маркетингова інформація, що включає ціни на насіння, дані про попит і пропозиції на насіння окремих культур, гібридів, сортів різних репродукцій, ціни та технічні характеристики агрегатів, енергоносіїв, пестицидів, різних видів добрив є складовою інформаційної бази в насінництві.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, нормативна інформація, контроль, сорт, кібербезпека, маркетинг, інструменти маркетингу, конкурентні переваги, агробізнес, ринок, насіння, конкурентоспроможність, насінництво.

Abstract. Increasing the efficiency of seed production in the country is of strategic and food importance. It takes into account the components and tools of marketing that will primarily increase the potential of agricultural production and determine its competitive advantages. The article examines the important issue of the application of information support mechanisms in the field of seed production in order to satisfy the needs of the domestic agro-producer in high-quality seed material and increase its competitiveness and volume of sales on the international market. It was determined that filling the market with the seeds of cultivated plants of domestic selection is the improvement of scientific and advisory support of agricultural formations and the rural population. It has been confirmed that domestic agricultural science, implemented on the basis of innovation, needs a systematic approach to the practical implementation of the transfer of intellectual innovative technologies, and scientifically based information and marketing support. The rise of information technologies in the field of agribusiness and seed production can be carried out by automating business processes related to the production of seeds of primary links and higher reproductions and the organization of the sales market, the formation of orders for production and financial and economic support.

The content of information is of great importance in the creation and functioning of data banks and knowledge banks of a specific industry and processes. The information found on computer media, the information fund of small-circulation editions and the information fund of multi-circulation printed information belong to the data bank of agricultural scientific-technical and market information. The types of information belonging to the blocks of information systems are singled out, namely scientific and technical information, legislative, regulatory and instructional information, regulatory information, and marketing information. The list of state registers, which guarantees the proper functioning of the seed production and nursery system, is provided. The methodical base is presented in state standards, methods, instructions, orders and other legal documents approved by state institutions and is an important component of the organization of seed production and control over varietal and sowing qualities of seed material. The requirements of the European integration movement direct the country to painstaking, constant work on further improvement of the current seed standards. Marketing information, including seed prices, data on demand and supply for seeds of individual crops, hybrids, varieties of various reproductions, prices and technical characteristics of aggregates, energy carriers, pesticides, and various types of fertilizers, is a component of the information base in seed production.

Keywords: information provision, regulatory information, control, variety, cyber security, marketing, marketing tools, competitive advantages, agribusiness, market, seeds, competitiveness, seed production.

JEL codes: O1, O4, Q1. M2.

Постановка проблеми. Аналіз кон'юнктури аграрного ринку є основним фактором визначення стратегічних завдань суспільства та нацбезпеки. Незважаючи на значні поліпшення на вітчизняному ринку насіння, наша держава ще далеко від інших європейських країн щодо забезпечення виробничих посівів якісним кондиційним насінням вищих категорій та задоволення своїх потенційних експортних можливостей. Це вкрай тривожне явище, через яке втрачає найбільше вітчизняне сільське господарство, знижуючи свою конкурентоспроможність на європейському ринку.

Аналіз літератури. Наразі агропромислове виробництво, а отже, і сферу насінництва як його провідну складову частину можна вважати бюджетотво-

рюючими з огляду на те, що понад 40 % грошових надходжень від усього експорту країни припадає саме на сільськогосподарську продукцію [1, 2]. Ефективність функціонування сучасного агропромислового ринку залежить насамперед від врахування інструментів маркетингу та наявності конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції, зокрема насіннєвого матеріалу з високими показниками якості [3,4]. Становленню та розвитку вітчизняного насінництва, виходу вітчизняних сортів на міжнародний ринок, залученню іноземних інвестицій для створення інфраструктури насінництва [5–8], яка б відповідала світовим вимогам і нормам, сприяє запровадження в Україні сортової сертифікації насіння, членство нашої країни в Міжнародній організації економічного співробітництва й розвитку (OECD) та приєднання до схем сортової сертифікації за всіма групами культур.

Щороку в Україні вирощують понад 4 млн. тон сертифікованого та 80 тис. тон елітного насіння сільськогосподарських культур. Для сівби в межах 15–16 млн га зернових культур необхідно мати від 2,5 до 3,0 млн т насіння нових високопродуктивних сортів і гібридів. Потенційно Україна може щорічно експортувати більше мільйона тонн насіння лише зернових культур на сотні мільйонів доларів. Проте тривалий час обсяги поставок цього виду продукції на зарубіжні ринки залишались на низькому рівні — 9,2–16,1 млн дол. США (2017–2018 рр.) [11].

Визнання Європарламентом у 2020 році української системи сертифікації насіння еквівалентною вимогам ЄС разом з іншими чинниками дозволило Україні вже третій рік поспіль нарощувати експорт насіння зернових та олійних культур, в першу чергу до країн Євросоюзу. За даними Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» його обсяг за 7 місяців 2023 року удвічі перевищив відповідний показник попереднього року у 34,7 млн дол. США і становив 69,0 млн дол. США [12].

Метою статті є визначення пріоритетних напрямів удосконалення стратегії інформаційного забезпечення агропідприємств України у сфері насінництва.

Виклад основного матеріалу. Основною складовою вирішення проблеми наповнення ринку насінням культурних рослин вітчизняної селекції є удосконалення науково-консультативної підтримки агроформувань та сільського населення. При цьому важливу роль відіграє модернізація інноваційних складових та підвищення ефективності агропромислового виробництва шляхом освоєння науково-технічних досягнень, доведення до споживача інформації про особливості сучасного конкурентоспроможного та рентабельного господарювання, впровадження перспективних сортів і гібридів сільськогосподарських культур тощо [13].

Для сільського господарства розроблено велику кількість перспективних технологій, але зі 100 розробок впроваджується лише 5-6, тому виникає необхідність створення сприятливих умов для швидкого поширення інформації про наукові досягнення та передовий досвід ефективного господарювання у різних галузях агропромислового виробництва, зокрема в насінництві [14]. Досягнення вітчизняної аграрної науки на інноваційних засадах вимагає системного підходу до практичної реалізації трансферу інтелектуальних інноваційних технологій, що в свою чергу потребує науково обґрунтованого інформаційно-маркетингового супроводження [9, 10, 11, 15].

З метою модернізації та підвищення ефективності організаційно-правових механізмів формування та виконання Національної програми інформатизації 1 грудня 2022 р. Верховною радою України прийнятий Закон України «Про Національну програму інформатизації» у новій редакції [16].

Законом оновлюється термінологія, понятійний апарат та визначення сфери інформатизації, окреслюються та розширюються права та обов'язки учасників процесу інформатизації, врегульовується механізм взаємодії з урахуванням вимог законів України «Про інформацію», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про авторське право і суміжні права», «Про публічні закупівлі», «Про електронні комунікації», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та інших нормативно-правових актів.

Головною метою Національної програми інформатизації є створення необхідних умов для забезпечення розвитку інформаційного суспільства, широких можливостей для задоволення інформаційних потреб та реалізації прав і свобод громадян на основі своєчасної, достовірної та повної інформації, підвищення ефективності державного управління, забезпечення інформаційної безпеки та кіберзахисту держави шляхом побудови, розвитку, інтеграції та використання сучасних інформаційних систем, комунікаційних мереж, інформаційних ресурсів та інформаційних технологій.

Розвиток і впровадження інформаційних технологій за останні десятиріччя у сфері діяльності Міністерства аграрної політики та продовольства України здійснювались за децентралізованим принципом, завданням якого було вирішення локальних задач завдань окремих підрозділів щодо автоматизації бізнес-процесів. В результаті було створено ряд інформаційних систем, що успішно здійснюють покладені на них функції, забезпечують ефективне виконання відповідних процесів й оперують великими накопиченими обсягами даних.

Проте сучасний стан інформаційних технологій та вектор розвитку держави у рамках впровадження технологій електронного урядування й управління вимагають переходу на якісно новий рівень, що відповідає сучасним вимогам, забезпечує завершений життєвий цикл обігу інформації, формує джерела відкритої інформації, мінімізує використання «паперової інформації» та орієнтує автоматизовані процеси Мінагрополітики на суб'єкта — юридичних осіб та громадян.

Доступ до персональних документів, відомостей, процесів, історії розгляду запитів тощо здійснюється за допомогою принципів та механізмів «особистого кабінету суб'єкта». Додатковими можливостями особистого кабінету суб'єкта при роботі в Єдиному інформаційному порталі є надання засобів спілкування — форум, чат, е-пошта, база знань, обробки відповіді на питання, що ставляться найчастіше [17].

Кардинальні зміни організаційної структури і характеру управління окремими галузями агропромислового виробництва потребують підвищення рівня сучасного інформаційного забезпечення, зокрема у галузі насінництва.

На думку фахівців з державного контролю в насінництві, цю галузь виробничої діяльності можна поділити на дві частини, які різняться за об'єктами керування та інформації, що використовується. Першу частину формують завдання, пов'язані з виробництвом насіння первинних ланок і вищих репродукцій, друга

частина — це завдання, пов'язані з організацією ринку збуту, формуванням замовлень на виробництво та фінансово-економічним забезпеченням.

Загальне ж завдання цієї справи — інформаційне забезпечення формування плану насінницьких посівів, оптимального розміщення їх у наявних сівозмінах, оптимізація вибору технологій вирощування і післяжнивної доробки насіння та їх реалізації, вибір режиму збереження, складського обліку та руху комерційних партій насіння [18].

Виробництво конкурентоспроможного насіння на державному та міжнародному рівні в умовах ринкових відносин вимагає від виробників постійного пошуку та застосування сучасних технологій, технічних і технологічних засобів, а це можливо тільки за вільного доступу до новітньої науково-технічної, нормативної і маркетингової інформації.

У розвинених країнах це вирішено через організацію мереж інформаційних і консультативно-інформаційних центрів, в яких і сконцентровано створення, поповнення та ведення банків даних усіх видів необхідної інформації і банків знань, а також обслуговування всіх користувачів за їх запитамі по локальних, державних і міжнародних комп'ютерних мережах.

При створенні та функціонуванні банків даних і банків знань вирішальне значення має змістовність інформації, тобто повнота відображення інформацією реального стану конкретної предметної галузі та процесів. Це стане можливим, якщо під час проектування та формування концептуальних і предметних знань будуть узагальнені уявлення провідних науковців і виробників.

У нашій державі в даний час функціонують технічні засоби комп'ютерної мережі для аграрного сектора виробництва. Постійно розвивається і удосконалюється мережа консультативно-інформаційних центрів на базі науково-дослідних інститутів і навчальних закладів. Підвищенню рівня інформаційного забезпечення сприяє і робота громадських організацій, які входять до Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України.

До банку даних сільськогосподарської науково-технічної та ринкової інформації входить інформаційний фонд на комп'ютерних носіях, інформаційний фонд малотиражних видань та інформаційний фонд багатотиражної друкованої інформації.

У сучасних умовах найбільш ефективною і мобільною є передача інформації через інтернет-ресурси. До державних інтернет ресурси в АПК належать веб-сайти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства аграрної політики і продовольства України. Важливу роль у розповсюдженні інформації відіграють сайти Національної академії аграрних наук, науково-дослідних установ, аграрних вузів, агропідприємств [19, 32].

База даних об'єднує блоки інформаційних систем за такими видами інформації:

- науково-технічна інформація,
- законодавча, розпорядна й інструктивна інформація,
- нормативна інформація,
- маркетингова інформація.

Науково-технічна інформація висвітлює специфіки технологій вирощування насіння різних репродукцій (елітного, репродукційного) різних культур, в різних виробничих і екологічних умовах, технології післязбиральної обробки та формування

комерційних партій насіння, інформація про екологічні умови для конкретного виробника (макро- і мікроклімат), ґрунтові умови (агротехнічні характеристики земель), інформація про сучасні системи машин і знарядь, засоби боротьби з шкідниками та хворобами, аналітичні огляди сучасних наукових досліджень в галузі, концептуальні знання, тобто знання, на основі яких приймаються технологічні рішення.

Основними постачальниками науково-технічної інформації є науково-методичні і науково-технічні центри аграрної науки, аграрні університети, а також агросервісні об'єднання.

Нормативна інформація — пакет даних, що регламентують виробничу діяльність, визначення потреб у матеріальних ресурсах, сировині та продуктах промислового походження (добрив, пестицидів тощо), нормативи з використання технічних засобів виробництва, нормативи на якість продукції, фінансові й організаційно-економічні нормативи.

Законодавча, розпорядна та інструктивна документація, що регламентує діяльність у галузі насінництва представлена законами та постановами Верховної Ради, декретами та розпорядженнями Президента, постановами Кабінету Міністрів України, наказами та інструктивними матеріалами міністерств і Національної академії аграрних наук України, фінансових і податкових органів, місцевих органів влади, які стосуються організації виробництва та цін на насіння, і порядок його реалізації.

Законодавство України у сфері насінництва та розсадництва базується на Конституції України і складається з таких законів України: Закон України «Про насіння і садивний матеріал», «Про охорону прав на сорти рослин», «Про карантин рослин», інших законів, а також Постанов Кабінету Міністрів та нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них» [20–22].

З метою гармонізації законодавства України у сфері насінництва та розсадництва до законодавства ЄС та СОТ, удосконалення національної системи сертифікації насіння і садивного матеріалу Верховною Радою України 08.12.2015 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення законодавства України у сфері насінництва та розсадництва у відповідність з європейськими та міжнародними нормами і стандартами» (№ 864-VIII). Цим Законом внесені зміни до Законів України «Про насіння і садивний матеріал», «Про охорону прав на сорти рослин» [23].

Для належного функціонування системи насінництва та розсадництва Міністерство аграрної політики та продовольства України забезпечує ведення в електронній формі та є держателем таких державних реєстрів:

- Реєстр сортів рослин України;
- Реєстр суб'єктів насінництва та розсадництва;
- Реєстр органів з оцінки відповідності;
- Реєстр аудиторів із сертифікації (агрономів-інспекторів);
- Реєстр сертифікатів на насіння та/або садивний матеріал.

Відомості, що містяться у зазначених державних реєстрах, є відкритими і загальнодоступними. При цьому забезпечується вільний, цілодобовий і безоплатний доступ до відомостей, що містяться у зазначених реєстрах, через мережу Інтернет.

Відомості державних реєстрів, отримані шляхом доступу до них через мережу Інтернет: мають статус офіційної інформації; не потребують будь-якого додаткового підтвердження офіційних установ; можуть використовуватися будь-якими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, фізичними особами, фізичними особами — підприємцями, юридичними особами.

Суб'єктам видачі сертифікатів на насіння та садивний матеріал надано право внесення відомостей до Реєстру сертифікатів на насіння та/або садивний матеріал при здійсненні сертифікації насіння і садивного матеріалу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України [24].

Важливою складовою організації насінництва та контролю за сортовими і посівними якостями насінневого матеріалу є методична база, яка представлена в державних стандартах, методиках, інструкціях, наказах та інших нормативно-правових документах, затверджених державними установами. Зусиллями вчених та працівників системи державного контролю в насінництві створено стандарти: ДСТУ 2240-93, який регламентує сортові і посівні якості насіння сільськогосподарських культур, ДСТУ 4138-2002, що є методичною базою визначення посівних якостей насіння тощо [25].

Євроінтеграція України, зокрема в насінництві, потребує постійної роботи з подальшого вдосконалення чинних насінневих стандартів та розробки нових, гармонізованих з вимогами міжнародних установ. Тому розроблені і впроваджені нові стандарти: ДСТУ 6068:2008, ДСТУ 6006:2008, ДСТУ 7060:2010, які містять норми сортових і посівних якостей насіння соняшнику, овочевих, баштанних культур та кормових коренеплодів, а також правила їх пакування, маркування, транспортування та зберігання [26-28].

У зв'язку з приєднанням України до Схем сортової сертифікації насіння Організації Економічної Співпраці і Розвитку (ОЕСР) розроблені нові методики польової оцінки посівного матеріалу, які відповідають міжнародним вимогам. Саме такими є «Методика проведення апробації сортових посівів зернових культур» і «Методика проведення інспектування насінницьких посівів кукурудзи та сорго».

З метою подальшого удосконалення методичної бази у сфері насінництва та з метою виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом затверджені нові методичні вимоги у сфері насінництва щодо сортових та посівних якостей насіння зернових культур. Також з 10 червня 2023 року набув чинності Закон України № 2763-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства у сфері охорони прав на сорти рослин та насінництва і розсадництва у відповідність із положеннями законодавства Європейського Союзу» [29].

Важливою складовою інформаційної бази в насінництві є маркетингова інформація, що включає ціни на насіння (державні, ринкові, зарубіжні, регіональні), дані про попит і пропозиції на насіння окремих культур, гібридів, сортів різних репродукцій, ціни та технічні характеристики агрегатів, енергоносіїв, пестицидів, різних видів добрив, інформація про комерційну та господарчу цінність сортів, товарні знаки, упаковку, послуги та митні збори тощо.

Маркетинг на ринку продукції насінництва є комплексом заходів з організації виробничо-збутової діяльності посівного матеріалу, що базується на дослідженні й прогнозуванні розвитку насінневого ринку з метою забезпечення потреб

товаровиробників якісними високопродуктивними сортами і гібридами за прийнятним рівнем ціни [1-5]. На думку І. А. Абрамовича, перспективна схема маркетингу на ринку продукції насінництва має включати наступні складові: дослідження ринку, прогноз місткості ринку, оцінку власного потенціалу підприємства, формування попиту на нові сорти та гібриди і стимулювання використання продуктивніших сортів і гібридів, формування цілей виробництва, розробку стратегії виробництва, аналіз і контроль [30].

Найбільшим попитом у споживачів користується посівний матеріал з високими кондиційними характеристиками. Тому, щоб конкурувати з іноземними фірмами та компаніями, необхідно впровадити новітні технології обробки та доробки насіння, а також таропакувальні лінії, які б за техніко-технологічними характеристиками не поступались зарубіжним аналогам.

Одним із дієвих засобів стимулювання продажу насінницької продукції є реклама. Вона являє собою комунікативний зв'язок між виробником посівного матеріалу і його споживачем, що в часі збігається з просуванням товару на ринку. Оперативне забезпечення споживачів інформацією про наявність посівного матеріалу у виробників повинно стати основою успішного функціонування внутрішнього ринку селекційно-насінницької продукції.

Великий обсяг інформації вітчизняним сільськогосподарським підприємствам надає український інформаційно-рекламний щомісячник «Пропозиція». На його сторінках можна прочитати багато інформаційних повідомлень Державної комісії з випробування сортів рослин стосовно внесених до Реєстру нових сортів та гібридів сільськогосподарських культур та їх районування на території України, новин у галузі селекції та генетики, сучасних технологій, рекламних оголошень різних фірм і господарств щодо наявності посівного матеріалу, його реалізаційних цін та багато іншого. Саме це періодичне видання стало незамінним орієнтиром у великій кількості інформації аграрного характеру для багатьох товаровиробників.

Дієвим маркетинговим заходом, який сприятиме зростанню попиту на селекційно-насінницьку продукцію, є проведення вітчизняними компаніями виставок, аукціонів, ярмарок, демонстраційних заходів («День поля»), а також використання потенціалу виставкових майданчиків в рамках таких агрофорумів як AGROPORT, ІНТЕРАГРО та ін. Важливим ресурсом є зустрічі з представниками наукових установ, вузів та агроформувань під час проведення науково-практичних конференцій, «круглих столів», майстер-класів, а також виїздів робочих груп в господарства, які займаються насінництвом [31]. Під час таких зустрічей досягаються комплексні рішення та використовується потенціал всіх задіяних партнерів.

Висновки. Створення ефективної і надійної системи інформаційного забезпечення сільськогосподарських виробників, зокрема у сфері насінництва, дасть змогу нашій країні збільшити обсяги міжнародної торгівлі насінням; підвищить якість вітчизняного насіння на внутрішньому ринку; відкриє шлях насінню сортів української селекції на світовий ринок насіння; підвищить ефективність діяльності сільськогосподарських структур, що є однією з найважливіших передумов стабілізації сільськогосподарського виробництва в Україні.

Література

1. Должикова І. С. Визначення маркетингової стратегії в аналізі кон'юнктури аграрного ринку / матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства. Т. 1. 2018. Тернопіль. Крок.: ВННІЕ ТНЕУ. С. 83–85
2. Ponomarova M., Lomovskiykh O. Chip L., Krivosheya E., Lisova (2021) Management and organizational and economic conditions of strengthening the marketing activity of the enterprise and maintaining efficient agro business // Financial and credit activities: problems of theory and practice, номер 2 (37), p. 263–270. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.45.2022.3825>
3. Пономарьова М. С., Єфремова Н. О., Нагорнюк О. П. Інструменти маркетингу в умовах зростання конкурентних переваг агробізнесу. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. 2018. № 1. С. 247–257
4. Мещеряков В. Є. Логістична та маркетингова діяльність як ефективне застосування функцій менеджменту в системі конкурентного середовища та посилення конкурентних переваг Причорноморського регіону / В. Є. Мещеряков, М. С. Пономарьова, І. С. Должикова // Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 52(1). С. 86–92. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_52\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_52(1)_15)
5. Popadynets, N., Vyshnevska, O., Irtyshcheva, I., Kramarenko, I., & Ponomarova, M. (2022). The Influence of Globalization Processes on Forecasting the Activities of Market Entities. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*, 15 (1), 261268. <https://doi.org/10.22094/JOIE.2021.1945341.1909>
6. Судомир С. М. Формування системи управління розвитком сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія: [монографія]. К.: ЦП «Компринт», 2015. 483 с.
7. Пономарьова М. С. Шовкун Л. В., Савельєва О. М. Економічні та правові важелі підприємництва як складника ефективного розвитку агробізнесу. Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки». 2015. № 1. С. 227–236.
8. Рябуха М. С. Вплив інвестиційної діяльності на поліпшення інноваційного клімату в сільському господарстві / М. С. Рябуха // Вісник ХНАУ. № 5 / Харк. нац. аграр. ун-т. — Харків. — 2009. С. 258–267.
9. Пономарьова М. С. Особливості менеджменту в сільськогосподарських підприємствах / М. С. Пономарьова // Вісник ХНАУ. Серія. «Економічні науки». — 2012. — № 10. С. 133–139. — 234 с
10. Пономарьова М., Євсюков А., Шовкун Л., Золотарьова С., Крамаренко І. (2022). Формування та управління розвитком аграрного виробництва й переробкою сільгосппродукції та цінність харчових технологій. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(45), 58–67. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.45.2022.3825>
11. Захарчук О. Стан та перспективи розвитку галузі насінництва в Україні. Інфоіндустрія. 2018. URL: <http://infoindustria.com.ua/stan-ta-perspektivi-rozvitku-galuzi-nasinnitstva-v-ukrayini-dumka-eksperta/>
12. Олександр Захарчук. У січні-липні 2023 року посилилась тенденція збільшення експорту вітчизняного насіння зернових та олійних культур — Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». URL: <http://iae.org.ua/presscentre/archnews/3653-uchihni-lipni-2023-roku-posylylas-tendentsiya-zbilshennya-eksportu-vitchyznyanoho-nasinnya-zernovykh-ta-oliynykh-kultur-oleksandr-zakharchuk.html>
13. Бенда Р. В., Бондаренко А. С., Прядко Ю. М., Федоренко І. С. Консалтингова підтримка агроформувань та сільського населення Дніпропетровської області в освоєнні технологій і методів прибуткового господарювання. URL: <http://journal-grain-crops.com/en/arhiv/view/5b179f326277a.pdf>

14. Тарабрін О. Є. Інформаційне забезпечення проведення наукових досліджень в галузях АПВ України як сучасний комунікаційний механізм інноваційної діяльності. Вісн. ЦНЗ АПВ Харківської області. Харків., 2011. Вип. № 11. 287–298.
15. Курило Л. І., Гиренко І. В. Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері. Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького. 2012. Т. 14, № 1 (51). С. 371–378.
16. Закон України «Про Національну програму інформатизації» № 2807-IX від 01.12.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1568310>
17. Розвиток і впровадження інформаційних технологій за останні десятиріччя у сфері діяльності Міністерства аграрної політики та продовольства України . URL: http://corpsite.am-soft.ua/wp-content/uploads/2014/04/APK_new2_red1.pdf
18. Чмирь С. М., Стрихарь А. Є, Корчинський А. А. Розвиток і удосконалення контрольно-насінневої справи та системи насінництва в Україні. Аграрний тиждень. URL: <http://a7d.com.ua/plants/937-rozvitok-i-udoshkonalennja-kontrolno-naninnyevoyi.html>
19. Кальна-Дубінюк Т. П., Кудінова І.П., Рибак Л. Х., Корінець Р. Я. Сільськогосподарська дорадча діяльність. Навч. посіб. Для дистанційного навчання. 2009. 320 с.
20. Закон України «Про насіння і садивний матеріал». Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 42, ст. 585.
21. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 21, ст. 218.
22. Закон України «Про карантин рослин». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 34, ст. 352.
23. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення законодавства України у сфері насінництва та розсадництва у відповідність з європейськими та міжнародними нормами і стандартами». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 4, ст. 39.
24. Підсумки року: Сформовано нові реєстри у галузі насінництва. URL: <http://minagro.gov.ua/node/26715>
25. Насіння сільськогосподарських культур. Методи визначення якості. ДСТУ 4138-2002. К.: Держспоживстандарт України, 2003. 173 с.
26. ДСТУ 6068:2008. Насіння соняшнику. Сортові та посівні якості. Технічні умови. К.: Держспоживстандарт України, 2009. 7 с.
27. ДСТУ 6006:2008. Насіння овочевих, баштанних культур та кормових коренеплодів. Пакування, маркування, транспортування та зберігання. Технічні умови. К.: Держспоживстандарт України, 2009. 19 с.
28. ДСТУ 7060:2010. Насіння овочевих, баштанних, кормових і пряно-ароматичних культур. Сортові та посівні якості. Технічні умови. К.: Держспоживстандарт України, 2010. 11 с.
29. Про затвердження Методичних вимог у сфері насінництва щодо збереження сортових та посівних якостей насіння зернових культур /Міністерство аграрної політики та продовольства України. Наказ №476 від 04.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1219-18?lang=ru>
30. Абрамович І. А. Розвиток системи маркетингу продукції насінництва соняшнику. Агросвіт, 2012. № 7. С. 21–25.
31. Климик Г. В. Напрями забезпечення розвитку інформаційно-консультаційної діяльності підприємств у сфері АПК. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/np/pdf/52.pdf>
32. Євсюков О., Пономарьова М., Золотарьова С. Розвиток та перспективи професійної освіти у сільському господарстві Наукові інновації та передові технології 2023/9/18

References

1. Dolzhikova I. S. Defining the marketing strategy in the analysis of the agricultural market situation / materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference «Socio-economic and humanitarian aspects of the development of society. Vol. 1. 2018. Ternopil. Step.: VNNIE TNEU. P. 83–85
2. Ponomarova M., Lomovskykh O. Chip L., Krivosheya E., Lisova (2021) Management and organizational and economic conditions of strengthening the marketing activity of the enterprise and maintaining efficient agro business // Financial and credit activities: problems of theory and practice, number 2 (37), pp. 263–270. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3825>
3. Ponomaryova M. S., Efremova N. O., Nagorniuk O. P. Marketing tools in conditions of growing competitive advantages of agribusiness. KHNAU Bulletin. Series: Economic Sciences. 2018. No. 1. P. 247–257.
4. Meshcheryakov, V. E. Logistics and marketing activity as an effective application of management functions in the system of competitive environment and strengthening of competitive advantages of the Black Sea region / V. E. Meshcheryakov, M. S. Ponomaryova, I. S. Dolzhikova // Black Sea Economic Studies. 2020. Issue 52(1). P. 86–92. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bSES_2020_52\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bSES_2020_52(1)_15)
5. Popadynets, N., Vyshnevska, O., Irtyshcheva, I., Kramarenko, I., & Ponomarova, M. (2022). The Influence of Globalization Processes on Forecasting the Activities of Market Entities. Journal of Optimization in Industrial Engineering, 15 (1), 261268. <https://doi.org/10.22094/JOIE.2021.1945341.1909>
6. Sudomyr S. M. Formation of a management system for the development of agricultural enterprises: theory, methodology: [monograph]. K.: CP «Comprint», 2015. 483 p.
7. Ponomaryova M. S. Shovkun L. V., Savelieva O. M. Economic and legal levers of entrepreneurship as a component of effective development of agribusiness. KHNAU Bulletin. Series «Economic Sciences». 2015. No. 1. C. 227–236.
8. Ryabukha M. S. The impact of investment activity on improving the innovative climate in agriculture / M.S. Ryabukha // Herald of Khnav. No. 5 / Khark. national agrarian Univ. — Kharkiv. — 2009. P. 258–267.
9. Ponomaryova M. S. Peculiarities of management in agricultural enterprises / M. S. Ponomaryova // Bulletin of the Khnav National Academy of Sciences. Series. «Economic Sciences». — 2012. — No. 10. P. 133–139. — 234 p.
10. Ponomaryova M., Yevsyukov A., Shovkun L., Zolotaryova S., Kramarenko I. (2022). Formation and management of the development of agricultural production and processing of agricultural products and the value of food technologies. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 4(45), 58–67. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3825>
11. Zakharchuk O. The state and prospects of development of the seed industry in Ukraine. Infoindustry. 2018. URL: <http://infoindustria.com.ua/stan-ta-perspektivi-rozvitku-galuzi-nasinnitstva-v-ukrayini-dumka-eksperta/>.
12. Oleksandr Zakharchuk. In January-July 2023, the trend of increasing exports of domestic seeds of grains and oilseeds intensified — National Research Center «Institute of Agrarian Economics». URL: <http://iae.org.ua/presscentre/archnews/3653-u-sichni-lypni-2023-roku-posylylas-tendentsiya-zbilshennya-eksportu-vitchyznyanoho-nasynnya-zernovykh-ta-oliynykh-kultur-oleksandr-zakharchuk.html>
13. Benda R. V., Bondarenko A. S., Pryadko Y. M., Fedorenko I. E. Consulting support of agricultural formations and rural population of Dnipropetrovska oblast in mastering technologies and methods of profitable farming. URL: <http://journal-grain-crops.com/en/arhiv/view/5b179f326277a.pdf>.

14. Tarabrin O. E. Information support for conducting scientific research in the fields of waste disposal of Ukraine as a modern communication mechanism of innovative activity. Visn. Center of APV of Kharkiv region. Kharkiv., 2011. Issue No. 11. 287–298.
15. Kurylo L. I., Girenko I. V. Information provision of innovative activities in the agrarian sphere. Scientific Bulletin of the LNUVMBT named after S. Z. Gzhitskyi. 2012. Vol. 14, No. 1 (51). P. 371–378.
16. Law of Ukraine «On the National Informatisation Programme» No. 2807-IX of 01.12.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1568310>.
17. Development and implementation of information technologies over the past decades in the field of activity of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. URL: http://corpsite.am-soft.ua/wp-content/uploads/2014/04/APK_new2_red1.pdf
18. Chmyr S. M., Strykhar A. E., Korchynskyi A. A. Development and improvement of seed control and seed production system in Ukraine. Agrarian Week. URL: <http://a7d.com.ua/plants/937-rozvitok-i-udoskonalennja-kontrolno-naninnyevoyi.html>.
19. Kalna-Dubiniuk T. P., Kudinova I. P., Rybak L. H., Korinets R. Ya.. Agricultural advisory activity. Education manual For distance learning. 2009. 320 p.
20. Law of Ukraine «On seeds and planting material». Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, 2013, No. 42, Art. 585.
21. Law of Ukraine «On Protection of Rights to Plant Varieties». Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 1993, No. 21, Article 218.
22. Law of Ukraine «On Plant Quarantine». Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 1993, No. 34, Article 352.
23. The Law of Ukraine «On Amendments to Some Laws of Ukraine on Bringing Ukrainian Legislation in the Field of Seed Production and Nurseries into Compliance with European and International Norms and Standards.» Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR), 2016, No. 4, Article 39.
24. Results of the year: New registers in the seed industry formed. URL: <http://minagro.gov.ua/node/26715>
25. Seeds of agricultural crops. Methods of determining quality. DSTU 4138-2002. K.: Derzhspozhivstandard of Ukraine, 2003. 173 p.
26. DSTU 6068:2008. Sunflower seeds. Varietal and sowing qualities. Specifications. K.: Derzhspozhivstandard of Ukraine, 2009. 7 p.
27. DSTU 6006:2008. Seeds of vegetable, melon crops and fodder root crops. Packaging, labeling, transportation and storage. Specifications. K.: Derzhspozhivstandard of Ukraine, 2009. 19 p.
28. DSTU 7060:2010. Seeds of vegetable, melon, fodder and aromatic crops. Varietal and sowing qualities. Specifications. K.: Derzhspozhivstandard of Ukraine, 2010. 11 p.
29. On approval of Methodological requirements in the field of seed production for the preservation of varietal and sowing qualities of grain seeds / Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. Order No. 476 of 04.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1219-18?lang=ru>.
30. Abramovich I. A. Development of the marketing system of sunflower seed products. Agrosvit, 2012. No. 7. P. 21–25.
31. Klymyk G. V. Directions for ensuring the development of information and consulting activities of enterprises in the agricultural sector. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/np/pdf/52.pdf>.
32. Yevsyukov O., Ponomaryova M., Zolotaryova S. Development and prospects of professional education in agriculture Scientific innovations and advanced technologies 2023/9/18

Стаття надійшла до редакції 20.11.2023 р., прийнята до публікації 27.12.2023 р.